

PROVET I EVANGELISK-LUTHERSK RELIGION 3.10.2019

BESKRIVNING AV GODA SVAR

Tabellen i denna fil (på sidan 5) är inte nödvändigtvis fullkomligt tillgänglig för till exempel användare av skärmläsningssystem.

Grunderna enligt vilka bedömningen gjorts framkommer i de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar. Uppgiften om hur bedömningsgrunderna tillämpats på examinandens provprestation utgörs av de poäng som examinanden fått för sin provprestation, de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar och de föreskrifter gällande bedömningen som nämnden gett i sina föreskrifter och anvisningar. De slutgiltiga beskrivningarna av goda svar innehåller och beskriver inte nödvändigtvis alla godkända svarsalternativ eller alla godkända detaljer i ett godkänt svar. Eventuella bedömningsmarkeringar i provprestationerna anses vara jämfällbara med anteckningar och sålunda ger de, eller avsaknaden av markeringar, inte direkta uppgifter om hur bedömningsgrunderna tillämpats på provprestationen.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att stödja den studerandes allmänbildning i fråga om religioner och livsåskådningar. I den evangelisk-lutherska religionsundervisningen gör man sig förtrogen med lutherdomen och andra former av kristendom, övriga religioner samt religion och religionslöshet som fenomen. Man granskar religionerna som en del av kulturen, kulturtraditionen och samhället samt individens och samfundets liv.

Provet i religion innefattar nio uppgifter, av vilka examinanden bör besvara fem. Provet omfattar två delar. Del I består av sex uppgifter. Varje uppgift ger 0–20 poäng. Del II består av tre uppgifter som ger 0–30 poäng per uppgift. Av uppgifterna i del I kan man besvara tre, fyra eller fem, av uppgifterna i del II högst två. Det maximala antalet poäng i provet är 120. För att nå detta poängantal måste examinanden besvara tre uppgifter i del I och två uppgifter i del II.

Provet innehåller uppgifter av olika karaktär och svårighetsgrad. En del av uppgifterna förutsätter ett koncentrerat och kort svar, en del att man behärskar stora ämnesområden och svarar i essäform. Uppgifterna kan innehålla material som texter, bilder, videor, kartor, diagram, figurer och statistik. Innehållet i materialet bör utnyttjas, tillämpas och bedömas på ett sakligt sätt. Om en uppgift har material bör man i regel hänvisa till det i svaret.

Uppgifterna kan innehålla begränsningar i fråga om teckenmängd. I detta fall är det fråga om den rekommenderade maximilängden för svaret. Då sänks inte poängen för svaret om teckenmängden underskrids, ifall sakinnehållet är tillräckligt och framställningen tydlig. En stor överskridning av teckenmängden sänker poängen på det sätt som för varje uppgift anges i beskrivningarna av goda svar.

I provet i religion bedöms examinandens faktakunskaper, hantering av informationen och framställningssätt. I fråga om faktakunskaper bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion och den centrala begreppsapparaten som berör religioner och livsåskådningar. I svaren bedöms också hur innehållet i svaret motsvarar uppgiften och hur väl avgränsat svaret är. I alla uppgifter är utgångspunkten för bedömningen att svaret motsvarar uppgiften. Om uppgiften förutsätter till exempel jämförelse, fästs också vikt vid det i bedömningen. En stor faktamängd är inte till fördel om fakta är oväsentliga för uppgiften. Sakfel och en felaktig användning av begrepp sänker poängen.

I fråga om hanteringen av informationen bedöms examinandens förmåga att presentera, analysera, bedöma och tillämpa kunskap om religioner och livsåskådningar. Uppmärksamhet fästs särskilt vid hur övertygande de framförda synpunkterna är, hur de motiveras och hur ämnet problematiseras. Ett lyckat svar visar att examinanden självständigt behärskar sin kunskap om religioner och livsåskådningar och kan utveckla den utifrån tidigare erhållna fakta och behandla religionsfrågor på ett analytiskt sätt ur flera olika synvinklar. Dessutom är fakta, motiverade ställningstaganden och åsikter klart avskilda från varandra.

I fråga om framställningssättet bedöms svarets konsekvens, helhet och stilistiska smidighet. Flytande och vårdad svensk sakprosa värderas i svaret. Uppreppningar och ett otydligt eller oredigt framställningssätt sänker poängen.

I fråga om faktakunskaper presenteras de mer detaljerade kriterierna separat för de olika uppgifterna. Beskrivningen av goda svar är inriktad på två nivåer: ett gott svar, som motsvarar cirka 50 procent av hela poängtalet, och ett berömligt svar, som avser cirka 80 procent av poängtalet. I uppgifter med många delar fastställs poängen separat för de olika delarna, ifall inte annat sägs i uppgiften. Ifall uppgiften består av ovanligt många delar ges särskilda direktiv för poängsättningen. I fråga om omfattande essäuppgifter är beskrivningarna av ett gott svar alltid endast riktgivande. De innehåller i första hand element som är centrala i gymnasiekurserna, men utöver dem kan examinandernas svar innehålla andra väsentliga aspekter.

Allmänt taget är ytterligheterna i fråga om faktakunskaper svar som över huvud taget inte innehåller fakta och begrepp som är väsentliga för ämnesområdet, och svar som visar en utmärkt behärskning av ämnesområdet. Utmärkande för det sistnämnda är till exempel att de begrepp som är väsentliga för ämnesområdet har använts på ett sakkunnigt och naturligt sätt och att de fakta som presenteras i svaret är mångsidiga och precisa. Mellan dessa ytterligheter ligger ett så kallat gott svar, som innehåller en del väsentliga aspekter på ämnesområdet och där användningen och definitionen av begreppen i huvudsak är sakliga. Ett sådant svar kan också innehålla enstaka sakfel.

I allmänhet följer faktakunskaperna, hanteringen av informationen och framställningssättet varandra åt, eftersom gestaltning av fakta som är väsentliga för helheten, användning av relevanta begrepp, konsekvens i argumentationen och stilistisk smidighet hör ihop. Nedan ges allmänna riktlinjer som åskådliggör olika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av i första hand hanteringen av informationen och framställningssättet.

De svaga svaren är stilistiskt oklara, ostrukturerade och besvarar uppgiften endast delvis eller inte alls. I sådana svar utnyttjar man inte materialet och framförda synpunkter motiveras inte vederhäftigt. Sådana svar ger i regel under en fjärdedel av hela poängtalet.

Under hälften av hela poängtalet ger också sådana svar som presenterar ett eller flera fakta och begrepp som är väsentliga för ämnet men som är ostrukturerade och stilistiskt oklara. Sådana svar kan också innehålla upprepningar, överdrifter, ohållbara motiveringar och uppräknningar.

Ett gott svar motsvarar i bedömningen cirka hälften av hela poängtalet. Ett sådant svar besvarar i huvudsak uppgiften och innehåller flera väsentliga fakta och synpunkter på ämnet. Examinanden har åtminstone till vissa delar utnyttjat det material som hör till uppgiften och svaret innehåller tillämpning och utveckling av fakta. Svaret visar en strävan att strukturera och motivera. Svaret kan ändå delvis vara ostrukturerat och uppräknande och motiveringarna kan vara ytliga.

Ett berömligt svar motsvarar cirka 80 procent av hela poängtalet. I ett sådant svar har examinanden lyckats skapa en konsekvent helhet av flera fakta och synpunkter som är väsentliga för ämnet. Svaret motsvarar uppgiften och språket är vårdat. De motiveringar som framförs är tydliga och mångsidiga och fakta tillämpas och analyseras trovärdigt.

Svar som når de allra högsta poängen utmärks utöver de nämnda aspekterna av en djup förståelse av ämnesområdet och en förmåga att sätta in fakta i större sammanhang. Examinanden har utnyttjat material som hör till uppgiften på ett insiktsfullt sätt och relaterat olika delar av materialet till varandra. Svaren utgör välunderbyggda helheter stödda av argumentation. De kan också innehålla fyndiga och överraskande synpunkter och öppningar mot alternativa sätt att närma sig problemet.

Bedömning av studentexamensprovet i religion

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, gott svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Faktakunskaper: Det som bedöms är kunskap om faktainnehållet enligt läroplanen, korrekt och precis användning av begrepp, överensstämmelse mellan innehåll och uppgift samt avgränsning av svaret.	Svaret innehåller väldigt lite eller ingen för ämnesområdet relevant kunskap och väldigt få eller inga för ämnesområdet relevanta begrepp.	Ett eller flera för ämnesområdet relevanta fakta och begrepp presenteras i svaret.	Svaret innehåller flera för ämnesområdet relevanta fakta, användningen och definitionerna av begrepp är huvudsakligen korrekta. Svaret kan innehålla enstaka faktafel (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar).	Svaret visar berömliga insikter i ämnesområdet; begrepp används sakkunnigt och naturligt, och de kunskaper som presenteras i svaret är mångsidiga och exakta (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar).	Svaret visar en djuplodande förståelse av ämnesområdet och en förmåga att koppla kunskapen till vidare sammanhang.
Hantering och presentation av kunskap: Examinandens förmåga att presentera, analysera, utvärdera och tillämpa kunskap bedöms; presentationen bedöms med tanke på svarets följdriktighet, enhetlighet och stilistiska smidighet.	Svaret är stilistiskt osammanhängande och ostrukturerat. Det motsvarar endast delvis eller inte alls uppgiften. Uppgiftens material har inte utnyttjats och de framlagda ståndpunkterna har inte motiverats adekvat.	Svaret är ostrukturerat och stilistiskt osammanhängande. Det kan innehålla upprepningar, överdrifter, icke-trovärdiga motiveringar och vara katalogartat.	Svaret motsvarar huvudsakligen uppgiften. I svaret presenteras flera för ämnesområdet relevanta fakta och synpunkter. Uppgiftens material har utnyttjats till vissa delar och svaret visar tecken på tillämpning och utveckling av kunskap. Det finns en strävan efter en följdriktig struktur och motiveringar, men svaret kan ställvis vara ostrukturerat och katalogartat. Motiveringarna kan vara rätt ytliga.	Flera för uppgiften relevanta fakta och synpunkter har kopplats ihop till en följdriktig helhet. Svaret motsvarar uppgiften och är vårdat till sitt språk. De framlagda motiveringarna är tydliga och mångsidiga. Kunskapen tillämpas och utvecklas på ett trovärdigt sätt.	De olika materialen för uppgiften har utnyttjats på ett insiktsfullt sätt och har ställts i relation till varandra. Motiveringarna är övertygande och väl argumenterade. Svaret kan innehålla sinnrika synpunkter och öppningar till alternativa angreppsvinklar.

Del I

1. Påståenden om religioner (20 p.)

De heliga böckerna

1.1. rätt

1.2. rätt

1.3. rätt

1.4. fel

1.5. fel

Naturreligioner

1.6. rätt

1.7. fel

1.8. rätt

1.9. fel

1.10. fel

Kristendomen i Finland

1.11. fel

1.12. fel

1.13. rätt

1.14. fel

1.15. fel

Jehovas vittnen och mormonerna

1.16. rätt

1.17. fel

1.18. rätt

1.19. rätt

1.20. rätt

2. Bibeln som grundläggande verk för den västerländska kulturen (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och trovärdigt examinandens framför motiveringar för och emot påståendet. I svaret bedöms dessutom examinandens förmåga att tillämpa materialet och hans kunskap om Bibeln och kristendomens historia i västländerna.

I ett gott svar (10 p.) framför examinandens flera motiveringar ytligt eller granskar ingående minst en motivering för och en emot. Materialet har utnyttjats i svaret.

I ett berömligt svar (16 p.) framför examinandens flera övertygande motiveringar både för och emot påståendet. Fokus i svaret hålls på påståendet om Bibeln som ett grundläggande verk för den västerländska kulturen. Examinanden använder begreppen på ett sakkunnigt sätt. Det är särskilt förtjänstfullt om examinandens insiktsfullt diskuterar begreppet västerländsk kultur och gränsdragningar som anknyter till det.

Motiveringarna kan basera sig på till exempel följande:

- Bibeln är kristendomens heliga bok, som har påverkat kristendomens lära och etik. Västländerna har länge stått under i huvudsak kristendomens inflytande och Bibeln har påverkat de västerländska värderingarna (t.ex. att ta hand om de svagaste).
- En del av Bibelns innehåll utgörs av allmänmänskliga ideal som också återfinns i andra religioner och åskådningar (t.ex. den gyllene regeln).
- Bibelns inflytande syns i västländerna i till exempel kalendern, namnen, talesätt, konsten, populärkulturen och lagstiftningen.
- Bibeln är för många folk det första skriftliga verket som översatts till det egna språket.
- Bibeln har länge varit en av de mest sålda böckerna i västländerna.
- Även om redan reformationen betonade Bibelns ställning, är tanken att anse Bibeln vara ett grundläggande verk för den västerländska kulturen relativt ny, den uppstod efter upplysningen.

- Att läsa Bibeln blev vanligare bland folket först då läskunnigheten blivit allmän. Under reformationen framhövdes bibelläsning på det egna språket, vilket stärkte läskunnigheten. Även inom pietismen poängterades bibelläsning.
- Innan läskunnighet blev vanligare fick folket kunskap om Bibeln genom att lyssna och se (predikningar, förkunnelse, kyrkornas väggmålningar).
- De kristna kyrkorna är oense om vilka böcker som hör till Bibeln.
- Vissa berättelser i Bibeln är mer kända än andra.
- Sekulariseringen och den religiösa mångfalden har ökat i västländerna.

3. Begreppet jihad och tolkningarna av det i islam (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och sakkunnigt examinanden klargör begreppet jihad samt hur mångsidigt och moget examinanden analyserar de olika tolkningarna av begreppet i islam.

I ett gott svar (10 p.) visar examinanden att hen förstår indelningen i stora och lilla jihad (inre och yttre jihad) och ger något exempel på de olika tolkningarna av begreppet i islam. Alternativt kan examinanden genom flera exempel diskutera begreppet jihad som antingen en inre kamp eller heligt krig.

I ett berömligt svar (16 p.) analyserar examinanden sakkunnigt begreppet jihad, presenterar uppdelningen i stora och lilla jihad (inre och yttre jihad) och ger flera exempel på de olika tolkningarna av jihad i islam. Examinanden lägger in tolkningarna som en del i olika historiska och samhällsliga förhållanden.

- Jihad innebär kamp för islam.
- Till svenska översätts jihad ofta som heligt krig.
- Den så kallade stora jihad (inre jihad) innebär en andlig kamp, till vilken hör exempelvis att följa Guds vilja och att sprida islam. Den så kallade lilla jihad (yttre jihad) syftar på kamp med vapen, och ibland definieras den också som en kamp för ett rättvisare samhälle.

- Stora jihad omfattar alla muslimer som individer, lilla jihad är en samhällelig plikt.
- Begreppen stora och lilla jihad härstammar både från det exempel Mohammed gav.
- Begreppet jihad är känt från bland annat Koranen och haditherna.
- Ibland betraktas jihad som islams sjätte grundpelare.
- Olika skolor och rörelser inom islam tolkar begreppet jihad på olika sätt: majoriteten betonar betydelsen av stora jihad i muslimens liv, minoriteten betydelsen av lilla jihad.
- Tolkningarna av när lilla jihad är tillåten varierar. Oftast anser man att det gäller försvarskrig i en situation där ett islamiskt område är hotat.
- I synnerhet de sufistiska skolorna betonar betydelsen av andlig kamp.
- Jihadismen är en politisk-samhällelig rörelse som fötts på 1900-talet, enligt vilken jihad bör föras också som anfallskrig (också mot muslimer som tänker på ett annat sätt).
- Vissa extrema rörelser har använt begreppet jihad för att berättiga terroråd.

4. Religionernas ställning i Kina (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens redogör för religionernas ställning i dagens Kina och tolkar materialet i uppgiften, samt hur grundligt och insiktsfullt hen analyserar orsaker som lett till nuläget.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinandens för de huvudsakliga dragen beträffande stödet och utbredningsområdet i dagens Kina för de religioner som nämns i materialet. I svaret redogörs dessutom för minst två orsaker som lett till det nuvarande läget.

I ett berömligt svar (16 p.) redogör examinandens noggrant för de i materialet nämnda religionernas stöd och utbredningsområde. I svaret åskådliggörs med hjälp av exempel att den huvudsakliga religionen i Kina varierar områdesvis: i landets nordvästra delar är den huvudsakliga religionen islam, i landets sydvästra delar buddhism. Protestantisk kristendom är den huvudsakliga religionen i vissa områden i landets östra delar, där också kinesisk folktro och taoism har starka stödområden. I svaret presenteras i stora drag de olika

religionernas anhängarantal enligt statistiken för hela landet. Examinanden redogör för minst fyra orsaker som lett till det nuvarande läget. I svaret granskas det kommunistiska styrets religionsfientlighet (särskilt på 1960- och 1970-talet) och noteras att stödet för kristendomen vuxit under de senaste årtiondena. Särskilt förtjänstfullt är det att diskutera religionsstatistikens tillförlitlighet och svårigheterna med att samla in information, samt konfucianismens ställning i förhållande till religionsstatistiken (huruvida den klassificeras som religion).

Orsaker som lett till det nuvarande läget är till exempel följande:

- Kinas traditionella religioner taoismen, konfucianismen och buddhismen har haft en stark ställning, vilket bidragit till att kristendomen under gångna sekler haft svårt att etablera sig.
- Under kejsartiden övervakades religionerna noggrant för att förhindra upprorsrörelser, vilket bidrog till att försvåra de monoteistiska religionernas missionsarbete.
- I slutet av 1940-talet blev Kina en kommunistisk folkrepublik, och i synnerhet under kulturrevolutionens tid på 1960–1970-talet var religionsfientligheten stark (jämför material 4.B); samtidigt fick högaktningen av ledaren Mao Zedong religionslika drag.
- Den ateistiska politiken i mitten av 1900-talet har bidragit till att en betydande andel av kineserna fortfarande inte betraktas som utövare av någon religion (Kinas folkmängd är cirka 1,4 miljarder).
- Den kinesiska statens inställning till religioner förändrades på 1980-talet och blev mer tillåtande än tidigare, vilket syns till exempel i en stark ökning av antalet kristna.
- Den kinesiska staten strävar fortfarande efter att övervaka religionsutövandet. Det finns fem officiellt godkända religionsgrupper: buddhister, taoister, muslimer, protestantiska kristna och katolska kristna (som inte lyder under Vatikanen). Under de senaste åren har staten utökat sin kontroll över religionerna (t.ex. förföljelsen av de huvudsakligen muslimska uigurerna).
- Det är svårt att uppskatta stödet för kristendomen i Kina, eftersom bara en del av de kristna utövar religionen offentligt (den protestantiska patriotiska rörelsen De tre självorna och den katolska Kinas patriotiska katolska förening). I Kina finns det gott om kristna som utövar sin religion i hemlighet, dem syftar man på med den

gemensamma benämningen hemkyrkorörelsen. Till de kristna rörelser som verkar i hemlighet hör den påvetrogna katolska kyrkan, många protestantiska rörelser och ett otal kyrkor som uppstått i Kina.

- I Kina finns ett tiotal etniska grupper med islam som huvudsaklig religion; stödet för islam är sålunda starkast i dessa grupperns traditionella bosättningsområden i landets nordvästra delar.
- På kartan (material 4.A) har taoism och folktro buntats ihop, medan de i statistiken (material 4.B) har granskats separat. Kinesisk folktro är inte en enhetlig religion, utan en mångfald av traditioner som tar sig olika uttryck på olika håll; taoismen bidrar till den kinesiska folktron. Konfucianismen, taoismen och buddhismen kallas Kinas tre vägar och kan i praktiken också utövas parallellt.
- I Kina verkar också sådana förbjudna religiösa grupper som inte nämns i uppgiftens material (till exempel Falun Gong, som uppskattas ha miljoner anhängare).
- Kinas befolkningstillväxt inverkar avsevärt på hur religionernas anhängarmängder växer; i statistiken har man inte presenterat hur utvecklingen går för mängden sådana som inte hör till något religionssamfund. Kinas befolkningstäthet varierar på olika håll i landet; i landets östra delar är befolkningen större än i de flesta områdena i landets västra delar, vilket inte syns på kartan (material 4.A).

5. Den kristna gudsuppfattningen (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och strukturerat examinandens analyserar dragen i den kristna gudsuppfattning som förekommer i psalmen 148. Därutöver bedöms hur insiktsfullt examinandens diskuterar drag i den kristna gudsuppfattningen som saknas i psalmen.

I ett gott svar (10 p.) specificerar examinandens ur psalmen Fadern (Gud), Sonen (Jesus) och den heliga Anden och karakteriserar alla de här personerna i enlighet med psalmtexten. I svaret nämns den heliga treenigheten. Examinanden redogör också för minst ett drag i den kristna gudsuppfattningen som saknas i psalmen.

I ett berömligt svar (16 p.) specificerar examinanden personerna i den heliga treenigheten exakt och med hänvisning till materialet. För var och en av personerna analyseras minst två drag (för den heliga Anden räcker det med ett drag). Dessutom diskuterar examinanden minst två drag i den kristna gudsuppfattningen som saknas i psalmen. Särskilt förtjänstfullt är att nämna psalmens nära samband med trosbekännelserna samt att jämföra Gamla testamentets och Nya testamentets gudsbild.

Drag i den kristna gudsuppfattningen som förekommer i psalmen:

Gud är enligt psalmen Fadern, som är barmhärtig och som är i himmelen. I den kristna gudsuppfattningen är Gud så nära att man kan be till honom och kalla honom fader. Han är nådig mot människorna. Han har kontakt med människorna och människorna får hjälp och kraft av honom.

Jesus Kristus beskrivs i psalmen som Guds son, som kom till världen som människa och visade vägen till Gud. Ordet Kristus betyder messias, det vill säga den smorde. Enligt kristen uppfattning är Jesus både gud och människa (tvånatursläran, dyofysitism). Han dog för människornas synders skull på korset och övervann döden.

Den heliga Anden är enligt psalmen rådgivaren.

Enligt psalmen är Gud treenig. I psalmen nämns treenigheten genom att man nämner personerna tillsammans. Treenighetsläran är en av kristendomens viktigaste dogmer. Kristendomen är en monoteistisk religion, enligt vilken Gud är en, men han har tre personer: Fadern, Sonen och den heliga Anden.

Drag i den kristna gudsuppfattningen som saknas i psalmen är till exempel följande:

- Gud är skaparen, allsmäktig.
- Gud älskar människorna.
- Jesus uppstod från dödsriket.
- Jesus steg upp till himmelen och återvänder vid tidens slut.
- Om Jesus används bland annat namnen Frälsaren, Förlossaren, Försonaren.

- Den heliga Anden föder tro och är helgaren, församlingens skapare, givare av nådegåvor.
- Den heliga Anden utgår från Fadern och Sonen / Fadern.

6. Fotboll som religion (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och ingående examinanden diskuterar de religionsliknande dragen i fotbollens fankultur och hänför dem till religionsvetenskapens begrepp.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinanden för minst tre religionsliknande drag i fankulturen, motiverar dem på ett trovärdigt sätt och ger ett konkret exempel på dem som anknyter till fotboll.

I ett berömligt svar (16 p.) diskuteras fankulturens religionsliknande drag omfattande, strukturerat och djupt. Religionsforskningens begrepp används på ett sakkunnigt sätt i svaret. Särskilt förtjänstfullt är att diskutera hur fotbollens fankultur eventuellt skiljer sig från fenomen som typiskt betraktas som religioner.

De givna exemplen kan hänföras till exempel till följande:

- rituellt beteende
- åtskiljande av heligt och profant
- affekt, starka känslor och upplevelser, konflikter mellan grupperingar
- samhörighet
- symboler
- heliga föremål och platser (fotbollar från vissa turneringar, hemstadion, vallfärder till stadion)
- myter: berättelser om viktiga matcher, segrar och förluster
- normer: vissa etikettsregler
- hängivenhet
- identitet, att skilja sig från de likgiltiga

- tidsmässiga, finansiella och sociala uppoffringar
- högaktning av spelarna, mystifiering, att se dem som helgon
- identifikation med spelarna (att klä sig i spelskjortor)
- musikens betydelse (hejramsor och sånger, koreografi till dem).

Del II

7. Skriftskolans ställning och betydelse (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms separat.

7.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden redogör för hur skriftskolans ställning och betydelse i det finska samhället har förändrats under historiens gång.

I ett gott svar (5 p.) ger examinanden minst två exempel på skriftskolans ställning och betydelse i det finska samhället under en viss tid i historien, samt beskriver för åtminstone det ena exemplet vilken förändring som skett under historiens gång.

I ett berömligt svar (8 p.) ger examinanden flera exempel på skriftskolans ställning och betydelse i det finska samhället samt beskriver hur de förändrats under historiens gång. Som särskilt förtjänstfull betraktas en insiktsfull jämförelse med till exempel skriftskolan i Finlands ortodoxa kyrka eller med det religiöst och politiskt obundna Prometheuslägret.

Exempel på skriftskolans ställning och betydelse kan bland annat vara följande:

- Konfirmandundervisning har getts i Finlands evangelisk-lutherska kyrka alltsedan 1600-talet.
- I skolform har konfirmandundervisningen arrangerats sedan 1700-talet.

- Under tidigare sekler hade skriftskolan större betydelse än i dag för individens ställning i samhället, eftersom kyrkan och samhället var fastare bundna till varandra än i dag.
- En avklarad skriftskola innebar tidigare att man gick över från barndomen till att bli vuxen och fick rätt att ingå äktenskap (s.k. giftasrätt).
- Skriftskolan och konfirmationen är också i dag ett slags rit då man blir vuxen.
- Numera det fler olika former av skriftskola än tidigare, såsom dagsskriftskola, kvällsskriftskola och lägerskriftskola.
- Skriftskolläggret kan numera genomföras också i kombination med något idrotts- eller konstintresse.
- Skriftskolan kan betraktas som en del av ungdomskulturen.
- Man kan också gå i skriftskolan först som vuxen.
- En person som gått i skriftskolan är berättigad till kyrklig vigsel.
- En konfirmerad medlem i kyrkan kan bli fadder och hen får självständigt delta i nattvarden.
- Då församlingens konfirmerade medlemmar fyllt 18 år får de ställa upp som kandidater i församlingsvalen.
- Skriftskolans ställning är fortsättningsvis viktig, trots att antalet medlemmar i kyrkan har sjunkit.
- I synnerhet skriftskola i lägerform är populär.

7.2. (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och ingående examinandens analyserar orsaker till skriftskolans nuvarande popularitet samt hur trovärdigt hen motiverar sin bedömning av skriftskolans popularitet under kommande årtionden.

I ett gott svar (10 p.) visar examinandens att hen inser att skriftskolans popularitet är exceptionell när man granskar frågan ur synvinkeln att den lutherska kyrkans medlemsantal sjunker. Examinanden ger minst två trovärdiga skäl till skriftskolans nuvarande popularitet. Dessutom lägger hen fram sin bedömning av hur skriftskolans popularitet kommer att

utvecklas under kommande årtionden (om populariteten minskar, förblir oförändrad eller ökar) och framför minst en trovärdig motivering för sin bedömning.

I ett berömligt svar (16 p.) redogör examinanden för flera orsaker till skriftskolans popularitet och analyserar dem mångsidigt och grundligt. Dessutom lägger hen fram en övertygande bedömning av skriftskolans popularitet i framtiden och redogör för trovärdiga motiveringar för sin bedömning. Det är särskilt förtjänstfullt att analysera de regionala skillnaderna i skriftskolans popularitet samt att bedöma skriftskolans framtid i relation till forskningsresultat om utvecklingsriktningar inom religiositet och samhälle.

Orsaker till skriftskolans popularitet kan vara till exempel följande:

- De unga är intresserade av livsåskådningsfrågor.
- Äldre syskons och vänners positiva erfarenheter av skriftskolan inverkar.
- Det är allmän sed i Finland att man går i skriftskola.
- Det sociala trycket: den unga deltar för att alla andra deltar.
- De unga är intresserade av skriftskolan uttryckligen i lägerform.
- Skriftskolan är en möjlighet att få nya vänner.
- Skriftskolan är en rit i att bli vuxen.
- Hjälpledarnas och hjälpedarverksamhetens betydelse för att upprätthålla skriftskolans popularitet.
- Den som gått skriftskolan har rätt att verka som fadder och att vigas i kyrkan.
- Förhoppningen om konfirmationspresenter får den unga att delta i skriftskolan.

8. Religiositet och religionslöshet (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms separat.

8.1. (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden analyserar hur religiositet och religionslöshet syns i det finska samhället.

I ett gott svar (10 p.) ger examinanden minst fyra exempel på religiositet eller religionslöshet i Finland och analyserar minst två av dem närmare.

I ett berömligt svar (16 p.) ger examinanden flera exempel på både religiositet och religionslöshet i Finland och analyserar dem ingående.

Exempel på hur religiositet och religionslöshet syns kan vara bland annat följande:

- lagen tryggar positiv och negativ religionsfrihet
- religiösa och religionslösa fester vid livets vändpunkter
- religiösa argument och argument som framhäver religionslöshet i den samhälleliga debatten
- diskussion kring vad i det finska samhället som är tillåtet eller passande att säga eller göra när det gäller religion
- den offentliga debatten om religion, till exempel om de religiösa elementen på fester i daghem och skolor
- lutherdomens inverkan på det finska språket och det finska skolsystemet
- att skriva ut sig ur kyrkan och skriva in sig i den
- kristendomens inverkan på finska namn, festtraditioner och sedvänjor
- religiösa teman i litteratur, bildkonst och musik
- kyrkoarkitekturen
- i Finland finns två så kallade folkkyrkor med lagstiftad särställning, men ingen statsreligion
- statliga gudstjänster
- präster i fängelser, på sjukhus och i försvarsmakten

- bilden av kyrkan i offentligheten (landets klart största religiösa samfund)
- mångkulturens och invandringens inverkan på religiositeten i Finland
- nyandlighetens popularitet.

8.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur insiktsfullt examinanden diskuterar vilka följder det skulle ha om religionen syntes som ett konkret fenomen i Kalle Anka-serierna.

I ett gott svar (5 p.) redogör examinanden för minst två exempel på vilka följder det skulle ha om religionen syntes som ett konkret fenomen i Kalle Anka-serierna.

I ett berömligt svar (8 p.) redogör examinanden för flera exempel och diskuterar dem insiktsfullt. Dessutom diskuterar hen på vilket sätt religionen kunde ses som ett konkret fenomen i Kalle Anka-serierna.

Möjliga följder kunde till exempel vara följande:

- på olika håll kan grupper bli sårade över att religiösa begrepp och symboler används: representanter för ifrågavarande religion, religiösa personer överlag eller religionslösa personer
- att grupper blir sårade kan eventuellt leda till opinionsyttringar och bojkotter
- inverkan på tidningens prenumerationsantal: går eventuellt i vardera riktningen beroende på land och religion
- å ena sidan förstärks upplevelsen av helighet, å andra sidan fördunklas den
- tidningen anpassas till respektive lands och områdes språkliga, kulturella, politiska och religiösa sammanhang
- religionen uppfattas som en del av vardagen och en del av underhållningen
- den religiösa läskunnigheten och kulturkännedomen ökar.

9. Religiösa ledare (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms separat.

9.1. (15 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens i sitt svar jämför påven Franciskus och Dalai lamas ställning som religiös ledare.

I ett gott svar (8 p.) nämner examinandens att påven Franciskus är den katolska kyrkans överhuvud och att Dalai lama (Tenzin Gyatso) är ledarfigur för buddhismen i Tibet, alltså lamaismen. I svaret jämförs påven Franciskus och Dalai lamas ställning som religiösa ledare ingående ur en synvinkel eller ytligare ur två synvinklar.

I ett berömligt svar (12 p.) beskriver examinandens strukturerat samfundet bakom påven Franciskus och Dalai lama och jämför deras ställning som religiösa ledare ur minst tre synvinklar. Det är särskilt förtjänstfullt om examinandens till analysen av det religiösa ledarskapet kopplar relevanta uppgifter om påven Franciskus och Dalai lamas personhistoria, tankar och verksamhet.

De religiösa ledarnas ställning kan analyseras till exempel ur följande synvinklar:

- Hur blir man utvald till ledare: Till påve kan i princip väljas vilken döpt katolsk man som helst, men i praktiken väljer kardinalerna påven bland sig i slutna omröstningar enligt ett strikt bestämt tillvägagångssätt. Dalai lama anses vara bodhisattva Avalokitesvara förkroppsligad, och han har identifierats som det redan då han var barn. Båda uppdragen är i princip livslånga.
- Ställningens historiska bakgrund: I den katolska kyrkan anses påvens ställning gå i arv från aposteln Petrus, påven Franciskus är enligt Vatikanens förteckningar den 266:e påven i ordningen. Dalai lamas ställning och titel härstammar från 1500-talet och mongoliska Altan Khan, nuvarande Dalai lama (Tenzin Gyatso) är den 14:e Dalai lama i ordningen. Båda ledarna (och deras föregångare) är män, vilket visar att männen dominerar i dessa religiösa samfundets ledande positioner, både historiskt och idag.

- Hurdant är ledarens samfund: Till den katolska kyrkan hör cirka 1,2 miljarder människor, alltså omkring hälften av världens kristna. Den tibetanska buddhismen har en betydligt mindre anhängargrupp.
- Hurdana verksamhetsförhållanden har ledaren: Påven är förutom religiös ledare också statsöverhuvud, han leder Vatikanstaten som ligger i Rom. Den nuvarande, i ordningen 14:e Dalai lama bor i landsflykt i Dharamsala, där han har bildat en regering i exil (Dalai lama har levt i landsflykt sedan 1959, då Kina ockuperade Tibet).
- Ställningen som lärare och förebild: Påvens uttalanden ex cathedra, Dalai lamas föredömlighet.
- Hurdan makt har ledarna: Både påven Franciskus och Dalai lama har andlig makt i sitt samfund och vardera har i någon mån makt som opinionsbildare också utanför sitt eget samfund. Påvens samhälleliga makt som opinionsbildare är tydlig i synnerhet i Italien. Påven Franciskus har politisk makt som statsöverhuvud för Vatikanen och Dalai lama som representant för Tibets exilregering. Båda har också arbetat för dialog mellan religioner.

9.2. (15 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och insiktsfullt examinandens diskuterar vilken betydelse synlighet på sociala medier har för de religiösa ledarnas ställning och för bilden av dem i offentligheten. Synlighet på sociala medier betyder synlighet i mediernas innehåll och att delta i kanalerna på sociala medier.

I ett gott svar (8 p.) visar examinandens att hen förstår vad synlighet på sociala medier innebär. I svaret diskuteras vilken betydelse synlighet på sociala medier har för de religiösa ledarnas ställning och för bilden av dem i offentligheten på ett allmänt plan ur minst två relevanta synvinklar, eller med minst två konkreta exempel. Exempelen kan hänföra sig till vilken religiös ledare som helst.

I ett berömligt svar (12 p.) definierar examinandens vad synlighet på sociala medier innebär. Av svaret framgår att examinandens förstår att en religiös ledares ställning och bilden av hen i offentligheten är två skilda saker, och examinandens redogör för dem vardera. I svaret

analyseras betydelsen av synlighet på sociala medier övertygande ur minst tre synvinklar. Svaret innehåller också konkreta exempel som illustrerar granskningen. I svaret utnyttjas materialet till uppgiften insiktsfullt.

I svaret kan examinanden diskutera till exempel följande:

- Synlighet på sociala medier har liten betydelse för den religiösa ledarens officiella ställning, men betydligt större betydelse för bilden av hen i offentligheten.
- Vilka sidor av ledarens person och verksamhet kommer fram på kanalerna i sociala medier? T.ex. att möta människor, att sammanfatta läran och tankarna, internationell verksamhet (jfr uppgiftens material).
- Vilka nås av en religiös ledare på kanalerna i olika sociala medier och vilka nås inte? Massmedia följer med de religiösa ledarnas synlighet på sociala medier och därför når innehållet ut också till dem som inte själva aktivt använder sociala medier.
- Hurdana är de religiösa ledarna som användare av sociala medier: exempelvis vem svarar de facto för medieinnehållet, varför följer de religiösa ledarna själva i allmänhet inte någon på kanalerna i sociala medier?
- Synligheten på sociala medier har många skikt: de religiösa ledarnas officiella konton, olika inofficiella konton, synlighet i andra användares innehåll på sociala medier.
- Vilket slag av synlighet på sociala medier är till fördel för en religiös ledare och vilket är till nackdel? T.ex. frågor om förvrängning och missbruk av innehållet på sociala medier, innehåll som eventuellt kan ifrågasätta ställningen och auktoriteten, innehåll som starkt delar åsikterna.